

merneje uredili razstavne prostore, predvsem varovanje, zagotavljanje ustrežnejših klimatskih razmer (vlaga, svetloba), ter omogočili za obiskovalce privlačnejši prikaz gradiva.

Jure Maček

Zadavec Dejan, Obračun prihodkov in izdatkov Tattenbachove svobodne hiše v Mariboru: 1. julij 1699–9. januar 1700: kritična objava arhivskih dokumentov, Pokrajinski arhiv Maribor, Viri 7, Maribor 2007, 135 strani

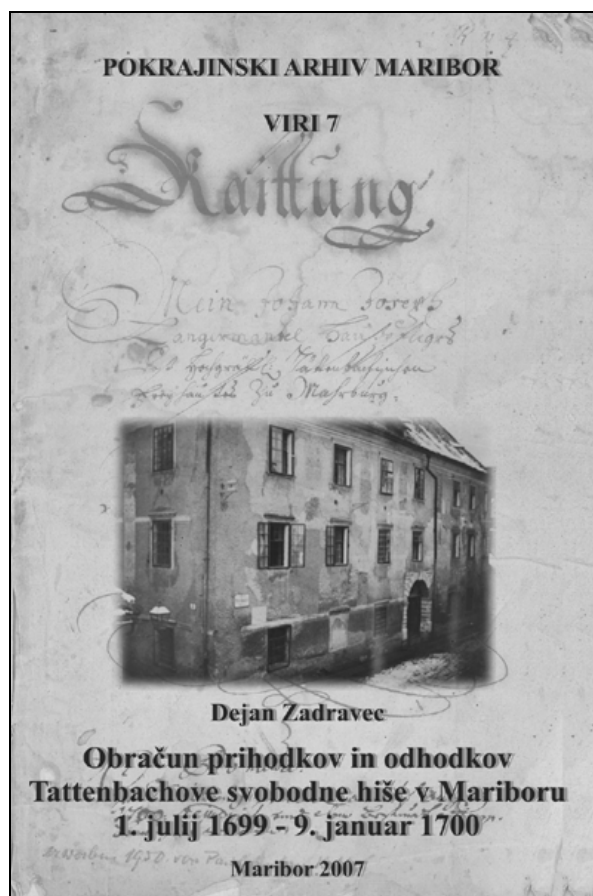
Izdaje virov predstavljajo pomemben del nacionalnih zgodovinopisij. V slovenskem zgodovinopisju so se prve zasnove tovrstne znanstvene dejavnosti pokazale že konec 19. stoletja s Kosovim delom Doneski k zgodovini Škofje Loke, ki jih je izdala Matica Slovenska leta 1894. Za to sicer še ni mogoče reči, da ustreza znanstveni objavi virov, saj temelji bolj na registri obliki objave virov. Prvo pravo znanstveno objavo je slovensko zgodovinopisje dobilo v začetku prejšnjega stoletja, in to izpod peresa istega avtorja. Franc Kos je z Viri za zgodovino Slovencev, ki so izšli v petih knjigah (zadnjo knjigo je uredil njegov sin Milko Kos), postavil temelje in norme za druge objave virov in zato ostaja njegovo delo na nacionalni ravni do danes neprekosljivo. Njemu ter njegovemu delu lahko, seveda, ko govorimo o zgodovini mest, ob bok postavimo ali pa ga celo prekaša, 32 zvezkov gradiva za zgodovino mesta Maribor, ki jih že kar tri desetletja pripravlja Jože Mlinarič, izdaja pa Pokrajinski arhiv Maribor. Vsekakor se glede tega z Mariborom niti približno ne more kosati nobeno drugo slovensko mesto, v evropskem merilu pa le redka.

Slovensko zgodovinopisje je mestom na Slovenskem namenilo že kar nekaj črnih, pa vendar še vedno obstaja precej neznanj v njihovi zgodovini. Ena je zagotovo ustroj in delovanje svobodnih hiš in dvorov, ki so jih imeli predvsem različni plemiči ali pa določene cerkvene institucije. Tudi zgodovina mariborskih svobodnih hiš je bolj ali manj še zavita v temo. Delno "razsvetljuje" te zapostavljene teme omogoča zelo skrbno popisani in 39 folijev obsegajoči obračun oskrbnika za pol leta ene izmed teh, in sicer Janeza Jožefa Langermantla. Obračun se nanaša na obdobje celotnega Langermantlovega službovanja v tej hiši; sestavljen je bil za čas od 1. julija 1699 do 9. januarja 1700. Njeni lastniki so bili takrat grofje Tattenbach, in sicer tista veja, katere večina posesti na Štajerskem sta bili združeni gospostvi Bizeljsko in

Kunšperk. V tem času si ju je lastil Ivan Krištof, grof Tattenbach, bratranec bolj znanega, takrat že nekaj časa obglavljenega in enega izmed prejšnjih lastnikov te hiše, Ivana Erazma, grofa Tattenbacha. Ivan Krištof v obračunu sicer ni omenjen, pogosto pa je omenjen njegov sin Žiga, ki se je v tistem času nekajkrat ustavljal v hiši v Mariboru med svojimi potovanji predvsem z Bizeljskega v Gradec in nazaj.

Obračun je vsebinsko sestavljen tako kot večina obračunov tedanjega časa oz. predvsem tistih, ki so zadevali upravo gospostev. V njem so v obliki neke vrste poročila zelo podrobno popisani prihodki in izdatki v denarju, vinu, pšenici, rži, prosu, ječmenu, ajdi, ovsu, stročnicah, belem in črnem kruhu, pšenični in ajdovi moki, ječmenovem združbu in proseni kaši ter masti, *vormachet* in podkvam. Na podlagi tega je mogoče spoznati upravo in vsakdanje delovanje hiše, njeno posest, družabno življenje ter hrano in pijačo, ki so ju nosili na mizo, kadar sta se tukaj mudila lastnikova otroka, ter manjši in večji gradbeni ter obrtniški posegi na hiši.

Vir kot tak je pomemben za poznavanje delovanja tovrstnih hiš, na splošno pa ugotoviti tudi način življenja v novoveških mestih na Štajerskem, natančneje pa v tem primeru v Mariboru. Tako posreduje vir poleg že omenjenih splošnih dognanj tudi konkretne informacije, ki se posredno kot tudi neposredno

nanašajo na mesto. V njem so poimensko omenjeni nekateri prebivalci mesta, vidna je višina dnevnih plačil obrtnikom in dninarjem, iz nakupov živil, dobrin in blaga pa je mogoče ugotoviti, kaj vse je bilo mogoče kupiti konec 17. stoletja v Mariboru in kakšno prodajno ceno so imeli ribe, raki, svinjsko in goveje meso, različne vrste zelenjave in sadja, začimbe, gradbeni material itd.

Čeprav je časovni razpon ohranjenega vira precej kratek, pa ne gre podcenjevati njegove zgodovinske vrednosti. Kot tak sicer ne more v popolnosti razjasniti pojma svobodna hiša in dvor v Mariboru, lahko pa kot do sedaj edini te vrste znani in objavljeni vir delno zapolni še kakšno luknjo v mozaiku, ki riše bogato zgodovino mesta ob Dravi.

Objava vira je koristna za razjasnitev in hkrati tudi spodbuda drugim zgodovinarjem za objavljanje in pisanje znanstvenih komentarjev zgodovinskih virov. Z objavo vira, ki obsega v transliteraciji rokopisa 64 strani, je objavljena tudi uvodna študija na 66 straneh. Študija vira predstavlja, oziroma ga je "pripravila" za nadaljnjo študijsko uporabo tako zgodovinarjem kot tudi laikom. Podrobneje je razložen pojem svobodna hiša in seveda na podlagi virov in literature, ki so na voljo, predstavljena celotna zgodovina omenjene hiše. Norme, uporabljene pri prepisu, to je tiste, ki se nanašajo na uporabo velikih začetnic, kratic, pisave itd., so podobne tistim, ki jih je uporabil že dr. Jože Mlinarič pri objavi virov za zgodovino Maribora. To pa preprosto zato, ker se avtorju zdijo ustrezne in se s tem sam prepis vira oblikovno ne razlikuje preveč od že omenjenih izdaj virov, saj je v osnovi namen tega prepisa vira isti kot izdaja prejšnjih virov, to je pospeševanje vedenja o bogati preteklosti mesta ob Dravi. Izdaja vira je opremljena s fotografijami samega vira, fotografijami detajlov iz vira, številnimi preglednicami in grafi. Študiji je dodan seznam virov, tako objavljenih kot še neobjavljenih, kot literature. Avtor je pripravil tudi seznam kratic in okrajšav.

Na naslovnici je objavljena fotografija frajovške vojašnice, nekoč Tattenbachove svobodne hiše, v Mariboru pred letom 1906. V podtisku ali na sliki v ozadju pa je naslovna stran polletnega obračuna prihodkov in izdatkov Tattenbachove svobodne hiše v Mariboru. Na zadnji platnici je današnja fotografija z označenim mestom, kje je stala hiša. Ta izdaja vira je avtorjev prvenec, ki ga je sam odkril v Deželnem arhivu v Gradcu in ga predlagal za objavo. To je bila nedvomno dobra izbira in dopolnitev znanstveno-raziskovalnega dela in objav detajlov mariborske zgodovine.

Leopold Mikec Avberšek

Jože Mlinarič, Gradivo za zgodovino Maribora, XXXI. zv., Mariborska župnija sv. Janeza Krstnika, Krstna knjiga 1734–1744, Pokrajinski arhiv Maribor, Maribor 2006, 189 strani

Neutrudni urejevalec izdaj mariborskega historičnega gradiva dr. Jože Mlinarič je v nadaljevanju transkriptov serije najstarejših ohranjenih matičnih knjig za širše območje novoveškega mesta Maribor pripravil nadaljevanje XXX. zvezka (2005). Pričujoči zvezek je že šesti zvezek krstnih knjig in zajema prvih 277 paginiranih strani sicer 892 strani obsegajoče maticice, tu natipkane na 189 straneh. Izbira črk, okrepljeni priimki očeta in matere ter drugi elementi izdaje omogočajo kar največjo preglednost. Sama matica je bila napisana kot po pravilu v latinskem jeziku. V primerjavi s krstnimi zapisi v prejšnjih zvezkih je tu mogoče opaziti temeljno spremembo v zapisih: v novembru 1738 (na str. 79 v zvezku) so vpisovalci začeli povsem natančno opredeljevati ob datumu tudi uro krsta novorojenčka; ponekod so navedbe časa zelo natančne, npr.: *4ta huius 3tio quadrante adnonam* (marec 1739). Sledil je (v aprilu 1739) dodan natančen podatek o datumu in uri rojstva (v zvezku na str. 86) ter kmalu še natančna ura krsta. Po nekaj straneh so vpisi to natančnost "izgubili", nato pa jo je ponovno mogoče opaziti v spisih od konca julija 1741, saj so brez datuma/ure rojstva/krsta le še posamični vpisi.

